



РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Ирена Цонева Илиева
Институт за държавата и правото при БАН
Международно право и международни отношения

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по Международно право в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1366/28.05.2026 г. на Ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: Екатерина Чуракова
Тема на дисертационния труд: „Анализ на международноправните последици от изчезването на териториите на държави“

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра по Международно право и Право на ЕС /Юридически факултет на УНСС по Международно право съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 1546/7.06.2022 г. Обучението е осъществено в свободна форма през периода 12.05.2022 – 12.05.2025 г.

- *Кратка биографична справка*

Екатерина Чуракова е завършила висшето училище „Лицеум“ в Москва през 2014 г. В периода 2018 – 2019 г. осъществява мобилност по програма „Еразъм“ в Университета на Амстердам със специализация по Международно право. През 2020 г. завършва специалност „бакалавър“ по „ЕС и Европейска интеграция“ в СУ „Св. Кл. Охридски“. През 2021 г. придобива степен „магистър“ в същия университет.

Работила е в “Telus International”, “Stars Group”, от 2023 г. до сега е офис администратор в “Printec Bulgaria”.

Има множество специализации: по договорно право, за борба с изпирането на пари, по защита на личните данни. Участвала е в проекти, свързани с устойчивото развитие, межкултурни отношения, политическата система на ЕС, моралните основи на политиката и др.

Майчиният ѝ език е руски. Владее английски и български език.

- *Кратка информация за изпълнението на индивидуалния план*

От представените документи е видно, че индивидуалният план е изпълнен, както и че е има три публикации по темата на дисертацията, всички на английски език.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

- *Структура, обем*

Представен е дисертационен труд в обем от 214 страници, включително списък на използваните съкращения и библиография.

Дисертацията се състои от увод, четири глави, заключение и използвана литература. Използвани са източници на английски и български език, има 231 бележки под линия.

Трудът е сравнително добре балансиран с превес на Глава Трета (в обем от 62 страници).

Оценка за: актуалност на темата; целта; задачите; обекта; предмета; основната теза на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд е особено актуална поради отражението и последиците от климатичните промени върху територията като конститутивен елемент на държавността, а от там и върху необходимостта от преоценка на традиционни постулати за суверенитета. Изчезването на територии поставя много теоретични и практически проблеми пред съвременното международно право, свързани с понятието за държава, с международното бежанско право и по-специално т. нар. „климатични бежанци“, международното право за правата на човека, международното екологично право, морското право и др.

В увода авторката обосновава актуалността на темата, както и сочи липсата на механизми в съвременното международно право, които да регулират ситуации на частична или цяла загуба на територии.

Основната теза е, че изчезването на държавна територия в резултата от климатичните промени поставя под въпрос класическата концепция за държавност в международното право и поставя необходимостта от развитие на нова правна уредба, която да запази международната правосубектност и да защити засегнатото население. Аргументира се, че традиционният критерий за държавност – постоянна територия, вече не отразява адекватно действителността. Дисертацията изследва доколко съществуващите международноправни норми са достатъчно гъвкави да осигурят континюитета на държавността и суверенитета в случаите на заливането на територии.

Авторката е очертала предмета и целта на дисертационния труд.

В него не са формулирани задачите на изследването, но те са добре представени в автореферата. В увода са посочени използваните методи на изследване, както и общо използваната литература и източници.

Глава Първа „Международноправно значение на държавната територия и причините за нейното изчезване“ е теоретична.

Параграф 1 позиционира проблема със застрашените от изчезване островни държави като загриженост на ООН още през 2007 г.. Представени са дейностите и документите, засягащи въпроси, както и настоящи и прогнозни данни за свързаната с климата миграция до 2050 г.

Следващият параграф разглежда комплексните и многостранни теоретичните въпроси на държавната територия: връзката им със суверенитета, правото на самоопределение, ненамеса във вътрешните работи на една държава и териториалните спорове.

Тръгвайки от основополагащото разбиране, че територията представлява един от конститутивните белези на държавата и от нейния функционален аспект, свързан със суверенитета, юрисдикцията и изпълнението на международните задължения, Е. Чуракова извежда няколко проблемни кръга. При цялостна загуба на територия възниква проблем с делимитацията на морските пространства, върху които държавата упражнява суверенитет или суверенни права; въпроси на гражданството и правата на населението; изпълнението на международни задължения; отговорността на държавата; международната правосубектност.

Критично са анализирани критериите за „държава“ съгласно Конвенцията от Монтевидео за правата и задълженията на държавите от 1933 г. Въз основа на прецизно анализирана съдебна практика, както и на инструменти от типа на *soft law* авторката прави обоснован извод, че критериите от Конвенцията от Монтевидео не са се превърнали в международен обичай. Освен това малки отклонение в константната практика на държавите не пречат на Международния съд на ООН да признае международен обичай (с. 40).

Представени са теориите относно територията: обективната, теорията за наследственото имущество, пространствената теория и общата теория на държавната територия (теория на компетентността).

Направен е обоснован извод, че изчезващите държави следва да притежава *imperium* и *dominium* върху новопридобитата територия, за да запазят своята правосубектност (с. 44 – 45).

Глава Втора (в обем от 44 с.) е озаглавена „Международноправен анализ на основните аспекти на последиците от изчезването на държавната територия“. В нея авторката констатира, че в международното

право няма установено правило относно загубата на държавност поради изчезването на територията (с. 46). В контраст с наличието на правна уредба за правоприемството, отделяне, анексия или прехвърляне на територия, такава липсва при изчезване на държава в резултат на покачване на морското равнище. В тази хипотеза, съгласно обосноваването на Е. Чуракова, принципът *uti possidetis juris* е неприложим (с. 49).

Следващата разгледана последица от изчезването на държавна територия в резултат на климатични изменения, е загубата на гражданство за населението, което води до тежки нарушения на правата на човека, като липса на правна защита, на достъп до здравеопазване, образование и социални услуги. Това, съгласно авторката, изисква стабилна нова международноправна уредба, която да гарантира правата на човека при изчезване на държавата (с. 52), по-специално „климатични бежанци“ и „климатично безгражданство“.

Въпреки че към момента на написване на дисертацията няма международен съд, който да се е произнесъл по изчезването на държави, авторката представя интересна съдебна практика на Международния съд и национална – на Нидерландия и Малдивите, която предоставя косвени насоки и релевантни принципи.

В следващото изложение Е. Чуракова се фокусира върху текущият дебат дали изчезването на територията се отразява върху държавността и може ли да има държава без единия от елементите от Монтевидео – територията. Тя дава пример с Кирибати и Малдивите, които търсят решение на въпроса с наемане на територия или търсене на такава за релоциране.

Представени са двете теории: че държавата автоматично прекратява съществуването си когато изгуби територията си и че загубата на територия не води безвъзвратно до прекратяване на държавността. Като възможно разрешение Е. Чуракова вижда разширяването на принципа на континуитета и към територии, загубени поради покачване на морското равнище. Тя обаче прави уговорката, че държавата запазва правителството и населението. Аргументи в подкрепа на идеята са почерпени и от историята на правителствата в изгнание по време на Втората световна война.

Други възможно разрешения са построяването на изкуствени острови (идея на Малдивите) или споразумения за релокация в съседни държави (Кирибати).

Интересно предложение на авторката е ООН и други международни организации да направят декларации, признавайки уникалния статус на потъващите държави, признавайки държавния континюитет.

Друг разгледан аспект е климатичната справедливост и осигуряване на климатично уязвимите нации компенсации, помощ (финансова, политическа и правна) за защита на тяхното население.

Представени са двата сценария: държавата изчезва при загуба на територията си и че държавността не се прекъсва автоматично. При втората хипотеза авторката има интересно разсъждение, че конститутивната теория за признаването може да е полезна за изчезващите държави по време на тяхната миграция. (с. 68).

При необратимо и постоянно изчезване на физическата територия на държавата тя престава да съществува – счита се че това е прието от UNHCR и Шестия комитет на ОС на ООН.

Изведени се три възможности в периода на евакуацията на населението до момента на неговата уседналост (с. 68 – 69).

След направен преглед на използваната терминология в различни обвързващи и необвързващи инструменти, Е. Чуракова приема да използва „лица, разселени в резултат на неблагоприятните последици от климатичните промени“ (с. 70). При случая на хипотетична екологично бедствие или катастрофа авторката използва „лица, принудително разселени в резултат на неблагоприятните последици от климатичните промени“. При доброволна постепенна миграция тя приема да използва „лица, които доброволно мигрират вследствие на неблагоприятните последици от климатичните промени“. Важни са разсъжденията на Е. Чуракова относно разграничаването на доброволната от насилствената миграция, защото при последната на засегнатите лица може да се предостави статус на бежанец (с. 72).

Особен интерес представлява частта, която е case-study и дава информация за усилията на Тувалу, Науру, Кирибати и Малдивите. Тази част от дисертационния труд дава аргументите на авторката за празнина в международно право относно разселените лица в резултат от климатични промени и природни бедствия и спешната необходимост за такава регламентация (права, защита и достойнство).

Глава Трета „Правни и хуманитарни последици от потапянето на държави и климатичната миграция“ е посветена на правните и хуманитарни последици от потапянето на държавни територии.

Първият параграф разглежда въпросът дали международното бежанско право може да се приложи към разселените лица в резултат на климатичните промени. Авторката справедливо критикува използването

на термина „екологични бежанци“ и подкрепя да се използват „екологични мигранти“ или „климатично разселени лица“ (с. 90 – 91). Тя подчертава спешната необходимост от приемането на нов международноправен инструмент – конвенция или протокол относно разселването в резултат на климатичните промени.

Анализът на Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г. и Протокола към нея води авторката до извода, че тя към момента не може да се прилага към разселените по климатични причини лица. Направен е интересен анализ на практиката на държавите по разширено прилагане на Конвенцията за бежанците, подкрепен с релевантна съдебна практика от Нова Зеландия. Представени са и доктриналните виждания по въпроса дали статус на бежанец може да се предостави на разселените лица.

Параграф три представя предизвикателствата пред прилагането на различни принципи и норми на международното право към насилствено разселените лица.

Анализиран е терминът допълнителна защита (“complementary protection”) съгласно дефиницията на Изпълнителен комитет на ВКБООН (UNHCR Executive Committee). Интересни са разсъжденията на Е. Чуракова защо Конвенцията срещу изтезанията не може да се приложи по отношение на разселените от климатични изменения лица.

Параграф 4 от тази Глава представлява сравнителноправно изследване на националното законодателство за субсидиарна защита в Австралия, Канада, Нова Зеландия, Русия, САЩ, Финландия и Швеция. Канада, Аржентина, Нова Зеландия и САЩ обаче предоставят убежище на индивиди в случай на природни или хуманитарни бедствия в техните родни страни, но не и при постепенно заливане на територия.

Направен е обоснован извод, че субсидиарната защита варира в различните страни и природните бедствия и катастрофи не са обикновено включени в нея (с. 115). Единствено САЩ, Канада, Нова Зеландия и Аржентина предвиждат допълнителна защита на лица в случай на разселване поради климатични промени.

Параграф 5 е посветен на проблема за възникването на безгражданство в резултат на изчезването на държавата в резултата от климатични промени. Направен е извод, че Конвенцията за статута на лица без гражданство от 1954 г. не регулира статуса на *de facto* лицата без гражданство, доколкото за тях няма общоприета дефиниция в международното право (с. 119). Е. Чуракова идентифицира седем празнини в международното право, засягащи населението на потъващите държави.

Следва изложение, което не е свързано със заглавието на параграфа и засяга изходните линии, от които се отмерват различните морски територии при изчезващи поради заливане държави. Проблемът засяга по-големия въпрос дали държавите запазват суверенитет върху залетите територии. Представено е преобладаващото виждане, че ако базовите линии изчезнат, морските зони на наводнената държава ще станат или открито море или ще попаднат под юрисдикцията на съседни държави (с. 125 – 126).

В последващото изложение се анализира въпроса за отговорността за заливането на държавните територии поради емисии на парникови газове. Авторката прави преглед на релевантните конвенционни разпоредби, след което представя трудностите за тяхното прилагане. Според нея правното основание за търсене на международна отговорност е в обичайното право: принципът за забрана на трансгранични екологични вреди.

UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change) не включва норми относно отговорността на държавите, но това не изключва действието на обичайноправните.

Анализът на Конвенция за оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст също показва липса на норми за отговорност за нейното неспазване или на решения, взети чрез консултации.

Глава Четвърта, озаглавена „Международноправни методи за справяне със загубата на държавна територия“ представлява сериозен принос на авторката за решаване на изследвания проблем. Първите два метода, посочени от авторка бих нарекла „консервиращи“: конструиране на язовири или други съоръжения, които да поддържат живота на острова или построяване на изкуствени острови или други инсталации в териториалното море за да не се променят морските граници. Представен е казусът „Sealand” и решението на административния съд в Кьолн.

Параграф първи разглежда изграждането на изкуствени острови и изкуствени териториални разрешения, каквито проекти има в Малдивите, Кирибати и Тувалу. Представени са положителните и отрицателни страни на подобен метод. Като case study е представен Проектът за адаптиране на брега на Тувалу, изкуственият остров Hulhumalé и Thilafushi на Малдивите.

Други възможни методи за разрешаване на проблема с изчезващата територия са наемане или дългосрочно използване на държавна територия. Е. Чуракова очертава основните параметри на хипотетичен договор за наем от гледна точка на суверенитета, правата на населението, опазване на околната среда и устойчивото развитие.

Относно другият възможен метод – цесия, са очертани различни възможни разпоредби относно климатичните условия, нуждите на населението и технологичния напредък. Представени са предимствата на цесията пред договора за наем на територия.

Параграф 2 разглежда правните механизми за континуитет на държавността без територия. Поддържа се виждането, че възниква доктрина за функционална и детериториализирана държавност. Е. Чуракова призовава за запълване на съществуващите празнини и за търсене на адекватни решения.

Заключението обобщава основните изводи на авторката в изложението.

- *Използвана научна литература (оценка на осведомеността на дисертанта по проблематиката, разглеждана в дисертационния труд).*

Осведомеността на докторантката по изследвания проблем е висока, въпреки липсата на изобилна литература по въпроса.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

- *Акцентираща се върху основните научни и/или научно-приложни резултати, постигнати в дисертационния труд*

Извършено е цялостно изследване на международноправния статус на островните държави, заплашени от изчезване поради климатичните промени.

Критично е анализиран елементът „територия“ в системата от критерии за държавата съгласно Конвенцията от Монтевидео.

Представени са теориите относно съществуването надържавата при загуба на територия.

Направено е сравнителноправно изследване на казусите на островните държави Тувалу, Науру, Кирибати и Малдивите.

Друг резултат е сравнителноправното изследване на субсидиарната защита в Австралия, Канада, Нова Зеландия, Русия, САЩ, Финландия и Швеция.

Изследвани са последствията за разселеното население вследствие на климатичните промени.

Важни научно - приложни резултати са предложените правни механизми *de lege ferenda*: замразяване на изходните линии; детериториализирана държавност; *ex - situ* правителство; дигитална държавност; континуитет, основан на признаване; връзката с населението, включително институционализиране на управлението на диаспората; договорни съглашения с изчезващите държави (с. 183 – 194).

Обръща се внимание на използваната методология

Използвана подходяща методология, която съчетава класическия правно-нормативен анализ със сравнителноправен, историкоправен, прогностичен метод, както и сполучлив case-study анализ в подкрепа на теоретичните изводи.

- *Дава се оценка на изпълнението на поставените задачи и постигането на целта на дисертационния труд.*

Считам, че формулираните в автореферата задачи на дисертационния труд са изпълнени.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Първият безспорен принос на дисертационния труд е избора на темата, която е изключително актуална, интердисциплинарна и неизследвана в българската специализирана литература по международно право.

- Считам за приносно изясняване на използването на терминологията относно населението, принудено да мигрира поради екологични проблеми: „лица, разселени в резултат на неблагоприятните последици от климатичните промени“, „лица, принудително разселени в резултат на неблагоприятните последици от климатичните промени“ и „лица, които доброволно мигрират вследствие на неблагоприятните последици от климатичните промени“. (с. 69 – 71).
- Авторката има оригинални идеи да се използва концепцията за международна отговорност за вреди, причинени от правомерна дейност, при липсата на изрично уредена отговорност за емисиите на парникови газове.
- Друга интересна идея на Чуракова е да се разшири концепцията на „отговорност за защита“ и към предотвратяване на неблагоприятните ефекти от климатичните промени (с. 144).
- Принос представляват идентифицираните празнини в международното право по отношение на изчезващите поради климатични промени държави (с. 181 – 183).

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантката има три публикации по темата на дисертационния труд: *Statehood of sinking island states in international law: permanent or not?*// New Legal Journal, 2025, No.6 (48); *International legal analysis of the consequences of disappearing state territory due to climate change*//

Young Researcher, Jurisprudence, 2025, No.26 (577) и *Analysis of international legal approaches to the disappearance of island state territories caused by climate change*// New Legal Journal, 2025, No.6 (48), което показва целенасочена работа по темата.

- *Дава се оценка на степента на разпространение на получените резултати в научната литература.*

Трите статии са на английски език, което обосновава да дам висока оценка за разпространение на научните резултати.

6. Оценка на автореферата

Има разминаване между съдържанието на главите в автореферата и с текста на дисертацията. Това важи за с. 12 от абзаца „Освен договорното право...“ до с. 13 до абзаца „Доктриналните дебати...“. Същото важи за с. 16 – първи и втори абзац.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Има изложения, които не попадат в заглавието на параграфите (посочила съм по-горе в рецензията), както и непоследователност на някои места в текста.

Принципно не става ясно дали авторката причислява „разселените по климатични причини лица“ към категорията „насилствено разселени лица“.

Не съм съгласна с твърдението на с. 38, че Ватиканът е широко признат като суверенна държава въпреки липсата на постоянно население. Светият престол попада в категорията „особена правосубектност“ и се класифицира в категорията „държавоподобни образувания“.

На с. 36 няма изречение - The Arbitration Commission of the European Peace Conference on Yugoslavia, formed by the European Community to resolve the situation in the former Yugoslavia (Badinter Commission).

Не съм съгласна, че „отговорността за защита“ представлява формиране на нова норма на обичайното международно право (с. 145). Концепцията е силно критикувана и по мое мнение ѝ липсват двата елемента на международния обичай.

На с. 146 има неяснота в параграфа:

„The application of the principle of protecting the climate system from adverse effects to climate change remains a subject of debate. Nonetheless, in domestic legal doctrine, this principle is already recognized as a norm of *jus cogens*. However, it does not equate to a blanket prohibition on transboundary harm caused by climate change, given its multifactorial nature“.

Не се разбира в коя вътрешна правна доктрина е възприето, че принципът за защита на климатичната система е *jus cogens*.

Относно примерите за цесия на с. 170, Аляска не попада в тази категория, защото е предмет на договор за покупко-продажба. Като цяло в изложението има смесване и объркване относно цесията и договора за покупко-продажба на територия (напр. на с. 172).

8. Заключение

Дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав в Р България, на чл. 27 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на съответния Правилник на УНСС, поради което давам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА и предлагам Научното жури да даде на Екатерина Чуракова образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Международно право“.**

Дата / място

Подпис:



R E V I E W

Of: prof. Irena Tzoneva Ilieva
Institute for the State and the Law – BAS
International law and international relations

On: dissertation for the award of the educational and scientific degree of “Doctor” in International Law at the University of National and World Economy.

Reason for Submitting the Review: Participation as a member of the academic jury for the defense of the dissertation, in accordance with Order No. 1366 of May 28, 2026, issued by the Rector of the University of National and World Economy.

Author of the dissertation: Ekaterina Churakova

Thesis Topic: „Analysis of the international legal consequences of the disappearance of the territories of states“

9. Information about the doctoral candidate

The doctoral candidate was enrolled in a doctoral program at the Department of International Law and EU Law, Faculty of Law, UNWE, in the field of International Law, pursuant to Order No. 1546 of June 7, 2022, issued by the Vice Rector for Scientific Research at UNWE. The program was completed on a flexible basis during the period from May 12, 2022, to May 12, 2025.

- *Brief biographical note*

Ekaterina Churakova graduated from the “Lyceum” Higher School in Moscow in 2014. From 2018 to 2019, she participated in an Erasmus exchange program at the University of Amsterdam, specializing in international law. In 2020, she earned a bachelor’s degree in “EU and European Integration” from Sofia University “St. Kliment Ohridski.” In 2021, she earned a master’s degree from the same university.

She has worked at “Telus International” and “Stars Group,” and since 2023 has been an office administrator at “Printec Bulgaria.”

She has numerous specializations, including contract law, anti-money

laundering, and data protection. She has participated in projects related to sustainable development, intercultural relations, the EU's political system, the ethical foundations of politics, and more.

Her native language is Russian. She is fluent in English and Bulgarian.

- *Brief information on the implementation of the individual plan*

The documents submitted show that the individual plan has been completed and that there are three publications on the dissertation topic, all in English.

10. General Description of the Dissertation

- *Structure, volume*

A dissertation comprising 214 pages, including a list of abbreviations and a bibliography, has been submitted.

The dissertation consists of an introduction, four chapters, a conclusion, and a list of references. Sources in English and Bulgarian were used, and there are 231 footnotes.

The work is relatively well-balanced, with Chapter Three being the longest (62 pages).

Evaluation of: the relevance of the topic; the objective; the tasks; the scope; the subject matter; the main thesis of the dissertation

The topic of this dissertation is particularly relevant due to the impact and consequences of climate change on territory as a constitutive element of statehood, and consequently on the need to reassess traditional postulates regarding sovereignty. The disappearance of territories poses many theoretical and practical problems for contemporary international law, related to the concept of the state, international refugee law—and in particular the so-called “climate refugees”—international human rights law, international environmental law, the law of the sea, and others.

In the introduction, the author explains why the topic is relevant and points out the lack of mechanisms in contemporary international law to regulate situations involving the partial or total loss of territory.

The main thesis is that the disappearance of state territory as a result of climate change calls into question the classical concept of statehood in international law and highlights the need to develop a new legal framework that preserves international legal personality and protects the affected population. It is argued that the traditional criterion for statehood—permanent territory—no longer adequately reflects reality. The dissertation examines the extent to which existing norms of international law are flexible enough to ensure the continuity of statehood and sovereignty in cases where territories are submerged.

The author has outlined the subject and purpose of the dissertation.

Although the research objectives are not explicitly stated in the dissertation, they are well presented in the abstract. The introduction lists the research methods used, as well as the general literature and sources consulted.

Chapter One, “The Significance of State Territory in International Law and the Causes of Its Disappearance,” is theoretical.

Paragraph 1 identifies the issue of island states threatened with extinction as a concern for the UN as early as 2007. It presents the activities and documents addressing these issues, as well as current and projected data on climate-related migration through 2050.

The following paragraph examines the complex and multifaceted theoretical issues surrounding a state’s territory: their relationship to sovereignty, the right to self-determination, non-interference in a state’s internal affairs, and territorial disputes.

Starting from the fundamental understanding that territory is one of the constitutive characteristics of the state and from its functional aspect—linked to sovereignty, jurisdiction, and the fulfillment of international obligations—E. Churakova identifies several areas of concern. In the event of a complete loss of territory, problems arise regarding the delimitation of maritime areas over which the state exercises sovereignty or sovereign rights; issues of citizenship and the rights of the population; the fulfillment of international obligations; the responsibility of the state; and international legal personality.

The criteria for “state” under the 1933 Montevideo Convention on the Rights and Duties of States are critically analyzed. Based on a meticulous analysis of case law, as well as soft law instruments, the author reaches the well-founded conclusion that the criteria set forth in the Montevideo Convention have not become international custom. Furthermore, minor deviations in the consistent practice of states do not prevent the International Court of Justice from recognizing international custom (p. 40).

Theories regarding territory are presented: the objective theory, the patrimonial theory, the spatial theory, and the general theory of state territory (theory of competence).

A well-reasoned conclusion has been reached that disappearing states must possess imperium and dominium over newly acquired territory in order to retain their legal personality (pp. 44–45).

Chapter Two (44 pages in length) is titled “An Analysis under International Law of the Main Aspects of the Consequences of the Disappearance of State Territory.” In it, the author notes that there is no established rule in international law regarding the loss of statehood due to the disappearance of territory (p. 46). In contrast to the existence of legal provisions governing succession, secession, annexation, or the transfer of territory, no such provisions exist for the

disappearance of a state as a result of rising sea levels. In this scenario, according to E. Churakova's well-reasoned arguments, the principle of *uti possidetis juris* is inapplicable (p. 49).

The next consequence examined—the disappearance of state territory as a result of climate change—is the loss of citizenship for the population, which leads to severe human rights violations, such as a lack of legal protection and access to healthcare, education, and social services. According to the author, this requires a robust new international legal framework to guarantee human rights in the event of a state's disappearance (p. 52), particularly with regard to “climate refugees” and “climate statelessness.”

Although, at the time of writing this dissertation, no international court had ruled on the disappearance of states, the author presents interesting case law from the International Court of Justice as well as national case law from the Netherlands and the Maldives, which provides indirect guidance and relevant principles.

In the following presentation, E. Churakova focuses on the ongoing debate over whether the loss of territory affects statehood and whether a state can exist without one of the Montevideo Criteria—territory. She cites the examples of Kiribati and the Maldives, which are seeking a solution to this issue by leasing territory or searching for territory to relocate to.

Two theories are presented: that a state automatically ceases to exist when it loses its territory, and that the loss of territory does not irrevocably lead to the cessation of statehood. As a possible solution, E. Churakova proposes extending the principle of continuity to include territories lost due to rising sea levels. She does, however, make the caveat that the state must retain its government and population. Arguments in support of this idea are also drawn from the history of governments-in-exile during World War II.

Other possible solutions include the construction of artificial islands (an idea proposed by the Maldives) or agreements on relocation to neighboring countries (Kiribati).

An interesting proposal by the author is for the UN and other international organizations to issue declarations recognizing the unique status of sinking countries and acknowledging their state continuity.

Another aspect examined is climate justice and providing climate-vulnerable nations with compensation and assistance (financial, political, and legal) to protect their populations.

Two scenarios are presented: the state ceases to exist upon the loss of its territory, and statehood is not automatically interrupted. Regarding the second scenario, the author offers an interesting argument that the constitutive theory

of recognition may be useful for disappearing states during their migration (p. 68).

In the event of the irreversible and permanent loss of a state's physical territory, it ceases to exist—this is considered to be the position adopted by the UNHCR and the Sixth Committee of the UN General Assembly.

Three possibilities are outlined for the period from the evacuation of the population until its resettlement (pp. 68–69).

After reviewing the terminology used in various binding and non-binding instruments, E. Churakova opts to use “persons displaced as a result of the adverse effects of climate change” (p. 70). In the case of a hypothetical environmental disaster or catastrophe, the author uses “persons forcibly displaced as a result of the adverse effects of climate change.” In the case of voluntary, gradual migration, she opts to use “persons who voluntarily migrate as a result of the adverse effects of climate change.” E. Churakova's reflections on the distinction between voluntary and forced migration are important because, in the latter case, the affected individuals may be granted refugee status (p. 72).

Of particular interest is the section that serves as a case study and provides information on the efforts of Tuvalu, Nauru, Kiribati, and the Maldives. This section of the dissertation presents the author's arguments regarding a gap in international law concerning persons displaced as a result of climate change and natural disasters, and the urgent need for such regulation (rights, protection, and dignity).

Chapter Three, “Legal and Humanitarian Consequences of the Submergence of States and Climate Migration,” is devoted to the legal and humanitarian consequences of the submergence of state territories.

The first paragraph examines whether international refugee law can be applied to people displaced as a result of climate change. The author rightly criticizes the use of the term “environmental refugees” and advocates for the use of “environmental migrants” or “climate-displaced persons” (pp. 90–91). She emphasizes the urgent need to adopt a new international legal instrument—a convention or protocol on displacement resulting from climate change.

The author's analysis of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and its Protocol leads her to conclude that, at present, it cannot be applied to persons displaced for climate-related reasons. An interesting analysis is provided of states' practices regarding the extended application of the Refugee Convention, supported by relevant case law from New Zealand. The author also presents doctrinal views on the question of whether refugee status can be granted to displaced persons.

Paragraph three outlines the challenges involved in applying various

principles and norms of international law to forcibly displaced persons.

The term “complementary protection,” as defined by the UNHCR Executive Committee, is analyzed. E. Churakova’s reflections on why the Convention against Torture cannot be applied to persons displaced by climate change are particularly interesting.

Paragraph 4 of this chapter presents a comparative legal analysis of national legislation on subsidiary protection in Australia, Canada, New Zealand, Russia, the United States, Finland, and Sweden. Canada, Argentina, New Zealand, and the United States, however, grant asylum to individuals in the event of natural or humanitarian disasters in their home countries, but not in the event of gradual flooding of a territory.

A well-founded conclusion has been reached that subsidiary protection varies from country to country and that natural disasters and catastrophes are not typically included in it (p. 115). Only the United States, Canada, New Zealand, and Argentina provide for additional protection for individuals in the event of displacement due to climate change.

Paragraph 5 addresses the issue of statelessness arising from the disappearance of a state as a result of climate change. It concludes that the 1954 Convention Relating to the Status of Stateless Persons does not regulate the status of de facto stateless persons, insofar as there is no universally accepted definition of such persons in international law (p. 119). E. Churakova identifies seven gaps in international law concerning the populations of sinking states.

The following discussion, which is not directly related to the paragraph’s title, concerns the baselines from which the various maritime zones are measured in the case of states that are disappearing due to submersion. This issue relates to the broader question of whether states retain sovereignty over submerged territories. The prevailing view is presented, namely that if the baselines disappear, the maritime zones of the submerged state will either become the high seas or fall under the jurisdiction of neighboring states (pp. 125–126).

The following discussion analyzes the issue of liability for the flooding of state territories due to greenhouse gas emissions. The author reviews the relevant provisions of international conventions and then outlines the difficulties in their application. In her view, the legal basis for seeking international liability lies in customary law: the principle prohibiting transboundary environmental harm.

The UNFCCC (United Nations Framework Convention on Climate Change) does not include provisions regarding the liability of states, but this does not preclude the application of common law principles.

An analysis of the Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context also reveals a lack of liability provisions for non-compliance or for decisions made through consultations.

Chapter Four, titled “International Legal Methods for Addressing the Loss of State Territory,” represents a significant contribution by the author toward resolving the issue under study. I would describe the first two methods mentioned by the author as “preservationist”: the construction of dams or other structures to sustain life on the island, or the construction of artificial islands or other installations in the territorial sea to prevent changes to maritime boundaries. The “Sealand” case and the decision of the Administrative Court in Cologne are presented.

Paragraph 1 examines the construction of artificial islands and artificial territorial extensions, such as the projects in the Maldives, Kiribati, and Tuvalu. The advantages and disadvantages of this approach are presented. The Tuvalu Coastal Adaptation Project and the artificial islands of Hulhumalé and Thilafushi in the Maldives are presented as case studies.

Other possible methods for resolving the issue of disappearing territory include leasing or the long-term use of state-owned land. E. Churakova outlines the main parameters of a hypothetical lease agreement from the perspective of sovereignty, the rights of the population, environmental protection, and sustainable development.

Regarding the other possible method—cession—various potential provisions concerning climatic conditions, the needs of the population, and technological progress have been outlined. The advantages of cession over a land lease agreement are presented.

Paragraph 2 examines the legal mechanisms for the continuity of statehood without territory. It supports the view that a doctrine of functional and deterritorialized statehood is emerging. E. Churakova calls for filling the existing gaps and seeking adequate solutions.

The conclusion summarizes the author’s main findings in the paper.

- *References (assessment of the dissertation author’s familiarity with the subject matter addressed in the dissertation).*

The doctoral student demonstrates a high level of familiarity with the research topic, despite the lack of extensive literature on the subject.

11.Evaluation of the scientific and applied scientific results obtained

- *The focus is on the main scientific and/or applied scientific results achieved in the dissertation*

A comprehensive study has been conducted on the status under international law of island states threatened with extinction due to climate

change.

The element of “territory” in the system of criteria for statehood under the Montevideo Convention has been critically analyzed.

Theories regarding the continued existence of a state in the event of territorial loss are presented.

A comparative legal study was conducted on the cases of the island nations of Tuvalu, Nauru, Kiribati, and the Maldives.

Another finding is a comparative legal study of subsidiary protection in Australia, Canada, New Zealand, Russia, the United States, Finland, and Sweden.

The study examines the consequences for displaced populations resulting from climate change.

Important scientific and applied findings include the proposed legal mechanisms *de lege ferenda*: freezing of baselines; deterritorialized statehood; *ex situ* government; digital statehood; continuity based on recognition; the relationship with the population, including the institutionalization of diaspora governance; contractual agreements with disappearing states (pp. 183–194).

An appropriate methodology was employed, combining classical legal-normative analysis with comparative legal, historical-legal, and prognostic approaches, as well as a well-executed case-study analysis to support the theoretical conclusions.

- *An assessment is provided of the completion of the assigned tasks and the achievement of the dissertation's objective.*

I believe that the objectives of the dissertation, as outlined in the abstract, have been met.

12.Evaluation of scientific and applied scientific contributions

The first indisputable contribution of this dissertation is the choice of its topic, which is highly relevant, interdisciplinary, and unexplored in the Bulgarian specialized literature on international law.

- I consider the following clarification of the terminology used to describe populations forced to migrate due to environmental problems to be a valuable contribution: 'persons displaced as a result of the adverse effects of climate change,' 'persons forcibly displaced as a result of the adverse effects of climate change,' and 'persons voluntarily migrating as a result of the adverse effects of climate change.' (pp. 69–71).
- The author presents original ideas for applying the concept of international liability for harm caused by lawful activities, given the absence of explicitly regulated liability for greenhouse gas emissions.

- Another interesting idea put forward by Churakova is to expand the concept of “responsibility to protect” to include the prevention of the adverse effects of climate change (p. 144).
- A key contribution is the identification of gaps in international law regarding states that are disappearing due to climate change (pp. 181–183).

13.Evaluation of the publications related to the dissertation

The doctoral candidate has three publications on the topic of her dissertation: “Statehood of Sinking Island States in International Law: Permanent or Not?” // New Legal Journal, 2025, No. 6 (48); “International Legal Analysis of the Consequences of Disappearing State Territory Due to Climate Change” // Young Researcher, Jurisprudence, 2025, No. 26 (577); and “Analysis of International Legal Approaches to the Disappearance of Island State Territories Caused by Climate Change” // New Legal Journal, 2025, No. 6 (48), which demonstrates focused research on the topic.

- *An assessment is provided of the extent to which the results obtained have been disseminated in the scientific literature*

The three articles are in English, which justifies my high rating for the dissemination of scientific findings.

14.Evaluation of the abstract

There is a discrepancy between the content of the chapters in the abstract and the text of the dissertation. This applies to p. 12, from the paragraph beginning “In addition to contract law...” through p. 13, up to the paragraph beginning “The doctrinal debates...”. The same applies to p. 16—the first and second paragraphs.

15.Critical comments, recommendations, and questions

There are points that do not fit within the section headings (as I noted earlier in the review), as well as some inconsistencies in the text.

In general, it is unclear whether the author classifies “persons displaced for climatic reasons” as “forcibly displaced persons.”

I disagree with the statement on p. 38 that the Vatican is widely recognized as a sovereign state despite its lack of a permanent population. The Holy See falls under the category of “special legal personality” and is classified as a “state-like entity.”

On page 36, there is no sentence: "The Arbitration Commission of the European Peace Conference on Yugoslavia, formed by the European Community to resolve the situation in the former Yugoslavia (Badinter Commission)."

I do not agree that the "responsibility to protect" constitutes the formation of a new norm of customary international law (p. 145). The concept has been heavily criticized, and in my opinion, it lacks the two elements of international custom.

On p. 146, there is some ambiguity in the paragraph:

„The application of the principle of protecting the climate system from adverse effects to climate change remains a subject of debate. Nonetheless, in domestic legal doctrine, this principle is already recognized as a norm of *jus cogens*. However, it does not equate to a blanket prohibition on transboundary harm caused by climate change, given its multifactorial nature“.

It is unclear in which domestic legal doctrine it is accepted that the principle of protecting the climate system is *jus cogens*.

Regarding the examples of assignment on p. 170, Alaska does not fall into this category because it is the subject of a contract of sale. Overall, the discussion contains confusion and inconsistencies regarding the assignment and the contract of sale of territory (e.g., on p. 172).

16. Conclusion

The dissertation meets the requirements of Article 6, paragraph 3 of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria, Article 27 of the Regulations for the Implementation of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria, and the relevant Regulations of the University of National and World Economy, and therefore I give it a POSITIVE EVALUATION and propose that the Academic Jury award Ekaterina Churakova the academic and scientific degree of "Doctor" in the scientific specialty of "International Law."

24.06.2026 / Sofia

Signature: